

Mirosława Pałaszewska

Wystawa "Społeczeństwo polskie wobec tragedii Żydów 1939-1945"

Niepodległość i Pamięć 2/3 (4), 277-278

1995

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Mirosława Pałaszewska

Wystawa " Społeczeństwo polskie wobec tragedii Żydów 1939 - 1945 "

Zorganizowana pod auspicjami Rady Ochrony Pamięci Walki i Męczeństwa wystawa jest rozszerzoną wersją wystawy przygotowanej i eksponowanej w Londynie przez Studium Polski Podziemnej w 1988 r. Współorganizatorami wystawy była także Fundacja Archiwum Polski Podziemnej 1939-1956 i Muzeum Niepodległości.

Wystawa składała się z następujących części:

I. Obwieszczenia okupanta dotyczące Żydów

Pokazano tu m.in. *Proklamację Gubernatora Generalnego* podpisaną przez Hansa Franke z 26 X 1939, pierwsze postanowienie wykonawcze z 26 X 1939 o wprowadzeniu przymusu pracy dla ludności żydowskiej Generalnego Gubernatorstwa, rozporządzenie o oznaczaniu Żydów i Żydówek w Generalnym Gubernatorstwie z 23 XI 1939, pierwsze zarządzenie wykonawcze do ogłoszenia Gubernatora Dystryktu Galicji z 8 XI 1941 o utworzeniu w mieście Lwowie dzielnicy mieszkalnej żydowskiej, obwieszczenie wójta Jana Giedwidzia o wprowadzeniu godziny policyjnej (*Żydom nie wolno opuszczać mieszkań od 19 do 8 godz.*); Rozporządzenie o definicji pojęcia "Żyd" w Generalnym Gubernatorstwie z 24 VII 1940, a także obwieszczenie dotyczące Polaków udzielających pomocy ukrywającym się Żydom (np. obwieszczenie Stadthauptamana dr Franke w Częstochowie z 24 IX 1942 dotyczące przechowywania ukrywających się Żydów: "Osoby, które udziela pomocy zbiegłym Żydom będą również skazane na śmierć. Ostrzega się ludność nieżydowską przed udzielaniem Żydom pomocy").

II. Stosunek Rządu Rzeczypospolitej Polskiej do tragedii Żydów

- tę część rozpoczynają materiały dotyczące misji Jana Karskiego (jego relacja z marca 1940 r.: *Raport o stosunkach polsko-żydowskich*, fragment audycji radiowej *Masowe egzekucje Żydów*, artykuł w prasie zagranicznej: *Bełżec, jaki widziałem w październiku 1942*);

- z dokumentów Rządu RP przedstawiamy m.in. wspólną deklarację rządów RP, Wielkiej Brytanii i Francji w sprawie zbrodni niemieckich w Polsce, uchwałę Rady Narodowej RP w sprawie masowych zbrodni niemieckich w Polsce (m.in. "planowego wymordowania całej niemal ludności żydowskiej"), przemówienie gen. Władysława Sikorskiego z 5 V 1943, wydawnictwa Ministerstwa Informacji RP w języku angielskim.

III. Polskie Państwo Podziemne

- władze Polski Podziemnej (Jan Piekałkiewicz, Jan Stanisław Jankowski, Stefan Rowecki, Tadeusz Komorowski, Stefan Korboński)

- artykuły w prasie konspiracyjnej, meldunki do Londynu, obwieszczenia Kierownictwa Walki Cywilnej, wyroki na szantażystów i donosicieli; przedstawiono stosunek prawie wszystkich organizacji konspiracyjnych do tragedii ludności żydowskiej.

- broszury konspiracyjne (m.in. M. Kann *Na oczach świata*; A. Szymanowski: *Likwidacja ghetta warszawskiego. Reportaż*).

IV. Działalność Rady Pomocy Żydom kryptonim "Żegota"

(Konspiracyjna RPŻ składała się z przedstawicieli różnych ugrupowań konspiracyjnych i prowadziła działalność w oparciu o fundusze przyznawane przez Delegaturę Rządu na Kraj. Do jej zadań należało rozprowadzanie zapomóg wśród podopiecznych, wyszukiwanie dla nich mieszkań, wyrabianie "aryjskich" dokumentów, opiekowanie się dziećmi, organizowanie opieki lekarskiej)

- Działalność RPŻ na terenie Warszawy, Krakowa i Lwowa.

V. Udział duchowieństwa w akcji ratowania Żydów

- sylwetki księży ratujących Żydów (wydawanie fałszywych metryk)

- zgromadzenia zakonne udzielające pomocy dzieciom żydowskim (zwłaszcza domy wychowawcze)

VI. Wykaz Polaków odznaczonych medalem "Sprawiedliwy wśród Narodów Świata" według danych przekazanych przez Instytut "Yad Vashem" w Jerozolimie. Na ogólną liczbę 12 000 odznaczonych medal ten otrzymało 4 tysiące Polaków.

VII. Wykaz Polaków zamordowanych za pomoc udzielaną Żydom (850 osób, niekiedy całe rodziny, dzieci, rodzice, dziadkowie)

- wykaz opracowano na podstawie książki Wacława Bielawskiego *Zbrodnie na Polakach dokonane przez hitlerowców za pomoc udzielaną Żydom*. Warszawa 1987; w wersji angielskiej podano wykaz opracowany przez Teresę Prekerową (tylko cz. 1) w książce *Those who helped*, Warszawa 1993 (450 poz.)

Wystawa była eksponowana na 50 planszach; wykazy Polaków odznaczonych medalem "Sprawiedliwy wśród Narodów Świata" i Polaków zamordowanych za pomoc udzielaną Żydom były umieszczone na płytach o wymiarach 100 x 21 cm. Ogłoszenia okupanta umieszczono na słupie ogłoszeniowym.